

Darbaspēka noma un piemērojamie nodokļi

Līga Treilone, SIA "Leinonen", vecākā nodokļu konsultante

iedzīvotāju ienākuma nodoklis personāla vadība nodokļi darba attiecības

Šobrīd, kad vērojams darbaspēka deficīts, darba devēji ir spiesti meklēt alternatīvus risinājumus darbinieku piesaistīšanai, un viena no iespējām ir darbaspēka noma. Tas ļauj piesaistīt papildu darbiniekus tajos brīžos, kad uzņēmumam tas ir nepieciešams. Ar kādiem nodokļiem jāērēķinās, nomājot darbinieku?

Līdzautore: Sigita Zvejniece, SIA "Leinonen" juriste

Personāla nomas jautājumi ir noteikti likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (likums par IIN) [17.1.panta](#) 1.–3.daļā.

Kas ir darbinieku noma?

Atbilstoši [likumā par IIN](#) teiktajam par personāla nomu uzskata personāla iznomātāja (Latvijas nerezidents, kam nav pastāvīgās pārstāvniecības Latvijā) darbinieku nosūtīšanu apmaiņā pret atlīdzību strādāt Latvijas rezidenta vai nerezidenta pastāvīgai pārstāvniecībai Latvijā vai ārvalstīs.

Par personālu (darbinieku) uzskata fiziskās personas, kuras piesaista (nodarbina personāla) iznomātājs, lai veiktu darbu personāla nomnieka labā neatkarīgi no tā, vai starp fizisko personu un personāla iznomātāju pastāv darba attiecības. Iznomātais personāls var būt gan Latvijas rezidenti, gan nerezidenti, un šajā gadījumā tie uzskatāmi par darba ņēmējiem.

Personāla nomnieks var būt gan Latvijas uzņēmums, gan ārvalstu uzņēmuma pastāvīgā pārstāvniecība Latvijā. Personāla nomnieks ir uzskatāms par darba devēju.

Lai darbinieku nosūtīšanu uzskatītu par personāla nomu, jāizpildās šādiem nosacījumiem:

- personāla nomnieks atbild par darba vadību, uzraudzību vai darba rezultātu;

- personāla nomnieks nosaka darbinieku skaitu un nepieciešamo kvalifikāciju;
- personāla integrācija personāla nomnieka uzņēmumā. Integrācija uzņēmumā ir darba vietas, atpūtas vietas esība, darbiniekam ir pienākums ievērot iekšējās kārtības noteikumus;
- personāla nomnieks ir nodrošinājis darbinieku ar lielāko daļu darba izpildei nepieciešamajiem materiāliem, līdzekļiem;
- atbildība par personāla nomu tiek aprēķināta, pamatojoties uz darbinieka paveikto darbu un vai nostrādāto laiku.

Jāņem vērā, ka pazīmes tiek izvērtētas ne tikai pēc juridiskās formas, bet pēc attiecību būtības. Turklāt pietiek tikai ar vienu pazīmi, lai varētu uzskatīt, ka ir notikusi personāla noma.

Personāla noma nodokļu likumu izpratnē ir tad, kad ārvalstu uzņēmums nosūta darbinieku uz Latvijas uzņēmumu, par pakalpojumu izrakstot rēķinu, savukārt Latvijas uzņēmums veic samaksu par saņemto pakalpojumu un veic nodokļu maksājumus Latvijā par nomātajiem darbiniekiem.

Juridiskās darba attiecības var arī nepastāvēt ne starp personāla iznomātāju un darbinieku, ne personāla nomnieku un darbinieku.

Vai Latvijas uzņēmums nedrīkst iznomāt?

Ne visos gadījumos darbinieku nosūtīšana strādāšanai cita uzņēmuma labā būs uzskatāma par darbinieku nomu. Piemēram, Latvijas uzņēmums, kurš ir saņēmis, nosūta darbinieku strādāt uz citu Latvijas uzņēmumu, uzņēmumi savā starpā slēdz pakalpojuma līgumu par darbinieka nomu. Šajā situācijā par nodokļu samaksu no darba algas, kā arī par ziņojumu iesniegšanu Valsts ieņēmumu dienestam (VID) joprojām ir atbildīgs pirmais uzņēmums, jo šis modelis nav uzskatāms par personāla nomu nodokļu likumu izpratnē. Tomēr atbilstoši Darba likuma (DL) [7.panta](#) 4.daļai personāla nomnieks ir atbildīgs par darba veikšanai nepieciešamo resursu nodrošināšanu.

Šajos gadījumos jāņem vērā, ka [DL](#) regulē darbinieka tiesības Latvijā un darbaspēka nodrošināšanas pakalpojuma sniedzēju pienākumus. Darbaspēka nodrošināšanas pakalpojuma sniedzējs ir Latvijā reģistrēts komersants, kas

saņēmis Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) licenci darbaspēka nodrošināšanas pakalpojuma sniegšanai. Komersantam, lai saņemtu licenci, nedrīkst būt nodokļu un valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (VSAOI) parādu, kā arī beidzamā gada laikā nedrīkst būt konstatēti administratīvie pārkāpumi darba tiesību jomā.

Īpaši jāņem vērā, ka Latvijā reģistrētie komersanti, kuri saņēmuši atbilstošo licenci, ir pakļauti regulārām pārbaudēm, tostarp biroja pārbaudei. NVA pārbaudēs tiek konstatēts, vai komersants ir atpazīstams (t.i. vai izvietota atbilstoša reklāmas plāksne ar norādi uz darbības veidu, vai komersants ir sastopams birojā, vai tiek izmantoti NVA iesniegtie līgumu paraugi, vai ir izveidots darbinieku sūdzību žurnāls). Šādas pārbaudes apgrūtina darbu tiem komersantiem, kas sniedz pakalpojumu, izmantojot tiešsaistes platformu un operējot ar e-dokumentiem, tāpēc, ņemot vērā valsts sistēmu modernizāciju, normatīvajiem aktiem jātiek uzlabotiem un mainītiem. Šobrīd NVA atļauj pārbaudi iziet komersanta pilnvarotajām personām, ja tām ir pilna pieeja visiem pakalpojuma sniedzēja dokumentiem.

Tāpat jāņem vērā jaunie [DL](#) grozījumi, kas stājas spēkā 2022.gada 1.augustā un paredz, ka darbaspēka nodrošināšanas pakalpojuma sniedzējs kā darba devējs pirms paredzētās darbinieka norīkošanas veikt darbu pakalpojuma saņēmēja labā un vadībā (tiklīdz tas zināms) rakstiski informē darbinieku par darbaspēka nodrošināšanas pakalpojuma saņēmēju.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis un pārskati

Saskaņā ar likuma par IIN [17¹.panta](#) 3.daļu personāla nomnieks aprēķina iedzīvotāju ienākuma nodokli (IIN) par iznomātā personāla ienākumu, pamatojoties uz personāla iznomātāja iesniegtu dokumentāri apliecinātu informāciju, kas ļauj identificēt iznomāto personālu (vārdu, uzvārdu, dzimšanas datumu, pastāvīgo dzīvesvietu vai nodokļu maksātāja reģistrācijas numuru, vai citas ziņas), darba samaksu un citu informāciju par gūto ienākumu.

Nodokļa aprēķinā tiek ņemtas vērā VSAOI, kā arī pēc būtības līdzīgi citu Eiropas Savienības (ES) dalībvalstu vai Eiropas Ekonomikas zonas valstu normatīvajos aktos noteiktie maksājumi, ja to samaksu apliecina ārvalstu nodokļu administrācijas apstiprināts dokuments.

Ja personāla iznomātājs nevar nodrošināt ar detalizētu informāciju par iznomātā personāla ienākumu vai nav konkrēti identificējis, cik katrs darbinieks ir saņēmis, tad par ienākumu tiek uzskatīts personāla nomnieka kopējais maksājums personāla iznomātājam. Nosakot katra darbinieka ar nodokli apliekamo ienākumu, tiek uzskatīts, ka šīs fiziskās personas ir guvušas ienākumu vienādās daļās no personāla iznomātājam izmaksātās atlīdzības.

Piemērs

Personāla nomnieks ir saņēmis pakalpojuma rēķinu par augustā sniegto personāla nomas (2 darbinieku) pakalpojumu 10 000 EUR apmērā, nenorādot detalizētu informāciju par algu katram darbiniekam. Personāla nomnieks rēķina summu izdala ar darbinieku skaitu, pieņemot, ka katra darbinieka ienākums ir bijis 5000 EUR.

Saņemtajam ienākumam vispārējā kārtībā tiek piemērota IIN likme 23% apmērā, un IIN iemaksā vienotajā nodokļu kontā līdz 23.datumam nākamajā mēnesī pēc ienākuma izmaksas.

Ja darbinieks ir iesniedzis algas nodokļa grāmatiņu, piemēro IIN likmi 20% apmērā. Tomēr, ja fiziskā persona ir nerezidents, tad tā ienākumam tiks piemērota IIN likme 23% apmērā. Savukārt nerezidenta ienākumiem virs 78 100 eiro gadā piemēro IIN likmi .

Nākamajā mēnesī (pēc ienākuma izmaksas mēneša) līdz 15.datumam personāla iznomātājam jāiesniedz VID paziņojums par fiziskai personai (rezidentam) izmaksātajām summām, norādot ienākuma veidu "Iznomātā personāla ienākums" un ziņu kodu 1043.

Ja darbinieks ir nerezidents, VID iesniedzams pārskats par fiziskās personas-nerezidenta gūtajiem ienākumiem un samaksāto nodokli Latvijas Republikā, norādot ienākuma veidu "Darba alga" un ziņu kodu 15.

Piemērs

Latvijas uzņēmums noslēdz līgumu par viena darbinieka, Lietuvas rezidenta, nomu no Lietuvas uzņēmuma. Līgumā atrunātās ikmēneša darbaspēka izmaksas

ir 1500 EUR. Nerezidents nav saņēmis A1 sertifikātu no Lietuvas atbildīgās iestādes, tāpēc VSAOI tiek aprēķinātas Latvijā.

Nodokļu aprēķins ir šāds:

- mēneša apliekamais ienākums: $1500 / 23,59\% = 1213,69 \text{ EUR}$;
- IIN: $1213,69 \times 23\% = 279,15 \text{ EUR}$;
- darba ņēmēja VSAOI daļa: $1213,69 \times 10,59\% = 128,53 \text{ EUR}$;
- darba devēja VSAOI daļa: $1213,69 \times 23,59\% = 286,31 \text{ EUR}$;
- IIN no VSAOI daļas: $128,53 \times 20\% = 25,71 \text{ EUR}$;
- maksājamais IIN: $279,15 - 25,71 = 253,44 \text{ EUR}$.

Piemērs

Latvijas uzņēmums noslēdz līgumu par darbinieka nomu, Latvijas rezidentu. Līgumā atrunātā ikmēneša darba samaksa ir 700 EUR.

Nodokļu aprēķins ir šāds:

- mēneša apliekamais ienākums: $700 / 23,59\% = 865,13 \text{ EUR}$;
- IIN: $865,13 \times 23\% = 198,98 \text{ EUR}$;
- darba ņēmēja VSAOI daļa: $865,13 \times 10,59\% = 91,62 \text{ EUR}$;
- darba devēja VSAOI daļa: $865,13 \times 23,59\% = 204,08 \text{ EUR}$;
- IIN no VSAOI daļas: $91,62 \times 20\% = 18,32 \text{ EUR}$;
- maksājamais IIN: $198,98 - 18,32 = 180,66 \text{ EUR}$.

VSAOI un pārskati

Saskaņā ar [likumu](#) "Par valsts sociālo apdrošināšanu" darba devējs ir ārvalsts nodokļu maksātāja iznomāta personāla nomnieks, kas pats nodarbina darba ņēmēju vai apmaksā darba ņēmēja darbu. Tādējādi VSAOI objekts ir viss iznomātā personāla ienākums.

Personāla nomnieks rīkojas tāpat, kā uzsākot parastas darba attiecības. Par darbinieka pieņemšanu darbā jāziņo VID ne vēlāk kā vienu stundu, pirms viņš uzsāk darbu, iesniedzot ziņas par darba ņēmēju ar ziņu kodu 11. Aprēķinot VSAOI, piemēro darbinieka statusam atbilstošo VSAOI likmi, proti, vispārējā kārtībā, sasniedzis pensijas vecumu vai noteikta invaliditāte.

Darba devēja ziņojums atbilstoši [Ministru kabineta noteikumiem](#)

Nr.827 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju reģistrāciju un ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodokli" iesniedzams līdz nākamā mēneša 17.datumam, savukārt VSAOI iemaksas pārskaitāmas līdz 23.datumam. Kad darba attiecības tiek pārtrauktas, trīs darba dienu laikā darba devējs iesniedz ziņas VID par attiecību pārtraukšanu.

Ja nerezidents ir saņēmis A1 sertifikātu, kas apliecina, ka sociālās iemaksas tiks veiktas citā ES valstī, nevis Latvijā, tad VSAOI mūsu valstī nav jāveic, – līdz ar to VID netiek iesniegtas arī ziņas par darba ņēmēju un ikmēneša darba devēja ziņojumā darbinieks netiek norādīts.